

ASIA Rakennussuojelua koskeva päätös

KOHDE

Turun kaupungin tilalla Rautatieasema 853-514-3-9 osoitteissa Ratapihankatu 37-41 sijaitsevat rakennukset (asemarakennus, asemapäällikön talo ja asuinkasarmi) sekä kokonaisuuteen liittyvät aukio ja piha-alueet sekä yleisellä alueella 853-7-9903-0 sijaitseva Asemanpuisto.

Pysyvät rakennustunnukset:

asemarakennus	103371533K
asemapäällikön talo	103371532J
asuinkasarmi	103371531H

Tilan Rautatieasema (853-514-3-9) rakennuksineen omistaa VR-Yhtymä, PL 488, 00101 Helsinki. Väylävirasto (aiemmin Liikennevirasto) omistaa kuitenkin asemarakennukseen liittyvän laiturikatoksen. Asemanpuiston (yleinen alue 853-7-9903-0) omistaa Turun kaupunki.

SUOJELUESITYS

Varsinais-Suomen ELY-keskus on ottanut omasta aloitteestaan asian vireille lain rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisena asiana 23.2.2015. Turun kaupungin tilalla Rautatieasema (853-514-3-9) osoitteissa Ratapihankatu 37-41 sijaitsevat rakennukset (asemarakennus, asemapäällikön talo ja asuinkasarmi) ympäristöineen sisältyvät Sopimuksen menettelytavoista valtakunnallisesti merkittävien rautatieasema-alueiden säilyttämiseksi ja suojelemiseksi (Rautatiesopimus) 22.9.1998 kohdevalikoimaan.

ELY-keskus on laajentanut vireille ottoa ja ottanut 23.5.2018 omasta aloitteestaan vireille Asemanpuiston suojelun rakennusperinnön suojelusta annetun lain mukaisena asiana osana kokonaisuutta. Asemanpuisto sisältyy yhdessä rautatieaseman alueen kanssa valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY2009, Turun rautatieympäristöt).

Rautatiesopimuksen osapuolet ympäristöministeriö, Museovirasto, Ratahallintokeskus, VR-Yhtymä Oy, Valtion kiinteistölaitos (nyk. Senaatti-kiinteistöt) ja Metsäntutkimuslaitos sitoutuivat kohteiden säilyttämiseen ja suojeluun. Rautatiesopimuksen mukaan suojeltujen kohteiden säilyttäminen ja suojelu sekä suojelusta luopuminen ratkaistaan siinä yhteydessä, kun alueen tai sen rakennusten kehittämisen ja käytön

12.8.2019

465 / 2015

suunnitteleminen tai luovuttaminen on ajankohtaista. Voimassa olevassa vuoden 1897 asemakaavassa ei ole käsitelty suojelua.

LAUSUNNOT

Museovirasto ja Turun kaupunki ovat antaneet asiassa lausunnot. Turun kaupunki on samalla lausunut naapurina. Kohteen muille naapureille on varattu tilaisuus antaa mielipide. Asian vireilletulon ja lausuntojen johdosta on kuultu kohteen omistajaa, joka on antanut asiassa vastineensa. Kohteen haltijoille on varattu tilaisuus antaa asiassa vastine.

Museoviraston lausunnot

Museovirasto on antanut lausunnot 16.6.2016 ja 17.5.2018. Ensimmäisessä lausunnossa käsitellään kohdetta, suojelun kohdentamista ja suojelumääräyksiä. Toinen lausunto on pyydetty 16.6.2017 pidetyn neuvottelun perusteella, jossa sovittiin suojelun laajentamisen tutkimisesta (Asemanpuisto).

Museoviraston lausunto 16.6.2016

Kohteen kuvaus

Turun rautatieasema avattiin vuonna 1876 Toijala-Turku -radan pääteasemana. Ensimmäinen asemarakennus oli arkkitehti P.E.S. Degenaerin suunnittelema. Turun aseman merkitystä asemien hierarkiassa haluttiin korostaa aseman yksilöllisellä suunnittelulla, jota ei tehty rautatiehallituksessa.

Asemarakennus korvattiin uudella vuonna 1941. Se on poikkeuksellisesti Rakennushallituksen arkkitehtien, Martti Välikankaan ja Väinö Vähäkallion suunnittelema. Yleensä merkittävistä asemista järjestettiin arkkitehtikilpailu, mutta Turun uudesta asemasta ei. Aseman piti valmistua olympialaisiin 1940 mutta talvisota siirsi rakennustöitä vuodelle.

Rakennus on funktionalistinen, kaksikerroksinen, keltatiilipintainen selkeä rakennus, jonka pääjulkisivua korostaa suuri ikkuna. Alun perin julkisivupinta oli keltaista klinkkeriä, mutta se vaihdettiin 1978-79 tiileksi, mikä kasvatti hieman julkisivun paksuutta. Laiturien puolen julkisivussa, katoksen alla, on säilynyt alkuperäisiä turkooseja klinkkerilaattoja. Rakennuksessa on kolme suurta ikkunaa: yksi asema-aukiolle, yksi sataman suuntaan ja yksi pohjoiseen. Alkuperäinen väritys asema-aukion pääovissa on ollut vaalea, mikä on yhdistänyt ovet ja sivusiipien asema-aukion puoleiset ikkunat yhteen rytmittäen hienosti julkisivua.

Sisätiloissa näkyy funktionalismi. Keskushalli on avara, kahden kerroksen korkuinen tila, jonka reunoilla nousevat portaat toiseen kerrokseen. Hallin katto muodostuu kapeista, puolipyöreistä betoniholveista. Toisessa kerroksessa oli alun perin ravintola sataman puoleisessa päädyssä ja sen pöytiä oli myös pääikkunan edessä, odotushallin parvella. Vastakkaiseen päätyyn suunniteltua toista ravintolaa ei koskaan avattu, vaan sen tilat olivat aluksi odotussalina ja sittemmin ne otettiin toimistokäyttöön.

12.8.2019

465 / 2015

Lipunmyynti oli aluksi keskushallissa, laiturille johtavien oviryhmien välissä. Asema-aukion puoleisten sisäänkäyntiovien välissä puolestaan olivat puhelinkopit. Keskushallin molemmin puolin olevissa siipiosissa olivat matkustamista ja tavarankuljetusta palvelevat tilat kuten matkatavara- ja postitilat.

Nykyisin alkuperäinen lipunmyyntitila on kioskin tiloina ja puhelinkopit on suljettu. Lipunmyynti on sivutilassa keskushallin pohjoispuolella. Ravintolasali toisessa kerroksessa on liikuntatilana ja keskushallin parvi vailla käyttöä.

Asema-alueella on säilynyt kaksi puista asuinrakennusta, joita suojeluesitys myös koskee.

Vanhempi näistä kahdesta on pitkä asuinkasarmi, joka maakuntamuseon inventoinnin mukaan on rakennettu vuonna 1876. Museoviraston rekisterin mukaan suunnittelijaksi mainitaan Knut Nylander, joka tuohon aikaa toimi Rautatiehallituksessa arkkitehtina. Asemapäällikön talo on tehty rautatierakennusten vuoden 1915 asemapäällikön talon tyyppiirustuksen mukaan vuonna 1924. Sen suunnittelijaksi mainitaan inventoinnissa Thure Hellström, joka tuolloin toimi Rautatiehallituksessa arkkitehtina.

Puisiin asuinrakennuksiin ei ole päästy tutustumaan sisältä, vaan niitä on arvioitu vain ulkopuolelta. Molemmat ovat säilyttäneet hyvin rautatiearkkitehtuuriin kuuluvat piirteensä.

Aseman edustalla on aina ollut asema-aukio. Nykyisen aseman aikana se on ollut hyvin avonainen tila, jossa on vain joitain istutuksia rakennuksen vierellä sekä kadun ja asema-aukion välillä. Varsinainen asemapuisto sijaitsee kadun toisella puolella.

Asemapäällikön talon ja asuinkasarmin pihat ovat hyvin vihreitä ja reheviä. Niistä ei ole ollut käytettävissä kasvillisuusinventointeja, joten niiden säilyneisyyttä tai kasvilajien tyypillisyyttä ei tässä voida arvioida.

Suojelun edellytykset

Turun rautatieasema ja siihen liittyvät puiset asuinrakennukset täyttävät lain 498/2010 8 §:ssä mainituista kriteereistä seuraavat:

Asemapäällikön talo ja asuinkasarmi edustavat rautateiden tyyppiirustusten mukaan rakennettua rautateiden arkkitehtuuria tyypillisimmillään. *(tyypillisuus)*

Turun rautatieasema on tunnettujen ja tunnustettujen rakennushallinnon arkkitehtien suunnittelema. Se on erittäin korkeatasoinen esimerkki funktionalistisesta liikennearkkitehtuurista ja asemarakennusten tilajärjestelyistä. *(edustavuus)*

Asemarakennus ja puiset asuinrakennukset ovat säilyttäneet hyvin rakentamisaikansa piirteet. *(alkuperäisyys)*

Asemarakennus ja puiset asuinrakennukset muodostavat merkityksellisen, ilmaisuvoimaisen kokonaisuuden rautateiden arkkitehtuuria 1800-luvun lopulta, 1900-luvun alkupuolelta ja 1940-luvulta. *(historiallinen kerroksisuus)*

12.8.2019

Museovirasto on lausunnossaan antanut ehdotukset suojelun kohdentumiseksi ja suojelumääräyksiksi.

Museoviraston lausunto 17.5.2018

Museovirasto on antanut toisen lausunnon 17.5.2018. Toinen lausunto koskee Asemanpuistoa. Koska puistoa koskeva asemakaava on toistasataa vuotta vanha ja puisto on asemapuistoksi suunniteltu, pitää Museovirasto perusteltuna lisätä Asemanpuisto rakennussuojelupäätökseen.

Puiston historiaa

Suomalaisten rautatieasemien ympäristöön kuului alusta alkaen hyvin suunniteltu ja huolella hoidettu asemapuisto. Backhoffin 1884 hyväksytyssä asemakaavassa oli varattu aseman edustalle aukio Rautatientori ja sen osana aseman puisto.

Asemapuistosta

huolehti yleensä Rautatien keskuspuutarha, mutta Turussa asemapuiston toteutti poikkeuksellisesti Turun kaupunki. Keskuspuutarhan piiripuutarhuri suunnitteli asema-aukion istutukset. Kaupunginpuutarhuri Oscar Rudolf Gauffin teki kolme suunnitelmaa ja niille

kustannuslaskelmat. Valtuusto hyväksyi suunnitelman, jossa puiston kolmelle sivulle istutetaan puurivit ja puistokäytävät soveltuvat nopeaan läpikulkuun. Gauffinia pidetään ensimmäisenä varsinaisena Turun kaupunginpuutarhurina.

Asemanpuiston rakentaminen alkoi vuonna 1894 ja se valmistui seuraavana vuonna. Pieni asemapuisto jatkaa rautatieaseman pääakselia Ratapihankadun yli. Puistokäytävistä tehtiin kuitenkin kaarevat.

Vuonna 1938 uutta asemarakennusta suunniteltaessa myös puistoa uudistettiin entisen rautatiepuutarhurin, uuden kaupunginpuutarhurin Aarno Hellemaan suunnitelmien mukaan. Puiston käytäväverkko uudistettiin kokonaan ja puistoon rakennettiin uudet, suoralinjaiset käytävät. Nurmialueet rajattiin berberis-pensasaidoin ja puistoon istutettiin laajat

kukkaryhmät. Hellemaa laati vuonna 1940 uuden puistosuunnitelman, joka noudatteli vuoden 1937 piirustusta. Suunnitelma toteutettiin ilmeisesti sen jälkeen, kun Väinö Vähäkallion ja Martti Välikankaan 1939 suunnittelema uusi asemarakennus valmistui.

Lippakioski rakennettiin puistoon vuonna 1940 olympiaturisteja varten. Puistossa on kuvanveistäjä Matti Hauptin suunnittelema ja vuonna 1950 Turun kaupungille lahjoitettu Aino-patsas ja patsaan yhteydessä vesiallas. Patsas paljastettiin 1951. Vuonna 1940-rakennetun kioskin takana ollut maanalainen väestönsuoja täytettiin 2005. Puisto kunnostettiin 2004-2005 Irmeli Rytkösen suunnitelmin.

Museovirasto on esittänyt lausunnossaan Asemanpuiston huomioon ottavaa suojelumääräyksen täydennystä.

Varsinais-Suomen liiton lausunto

Varsinais-Suomen liitto on antanut asiassa lausunnon 19.9.2016. Liitto puoltaa esitettyä suojelua, sillä suojelu toteuttaa voimassa olevaa maakuntakaavaa ja sen tavoitteita maakunnan rakennetun kulttuuriympäristön arvojen vaalimiseksi.

Turun museokeskuksen/Varsinais-Suomen maakuntamuseon lausunto

Turun museokeskus/Varsinais-Suomen maakuntamuseo on antanut asiassa lausunnon 7.2.2017. Sillä ei ole ollut omalta toimialaltaan lisättävää eikä huomautettavaa Museoviraston lausunnossa määritettyihin suojelutavoitteisiin.

Turun kaupungin lausunnot

Turun kaupungin lausunto 14.2.2017

Turun kaupunki on antanut asiassa lausunnon 14.2.2017 sekä kaupungin että naapurin näkökulmasta. Kaupunki toteaa, että Museoviraston lausunto on voimassa olevan osayleiskaavan mukainen. Osayleiskaavassa osoitetut liikenteen sujuvuuden edistämiseen osoitetut joukkoliikenteen ja kevyenliikenteen kehittämis- ja yhteystarpeet tulee ottaa suojelumääräyksissä huomioon.

Turun kaupungin lausunto 19.9.2018

Turun kaupungilta on pyydetty vastinetta Museoviraston 17.5.2018 antamaan toiseen lausuntoon puiston omistajana ja naapurina (katualueet) sekä kaavoituksen näkökulmasta.

Lausunnon on antanut kaupunkiympäristötoimiala eikä sillä ole sinänsä huomautettavaa Asemanpuiston ottamiseen osaksi rakennussuojeluasiaa. Liikenteen tulevat kehittämis- ja yhteystarpeet (mahdolliset kävely/pyöräily/joukkoliikenne) tulee ottaa suojelumääräyksissä huomioon, kuten kaupunki on todennut aikaisemmassakin lausunnossaan. Asemanpuiston osalta suojelumääräysten tulee mahdollistaa puiston suojeluarvoihin ja ympäristöön sopivat pienet rakennelmat, kuten pienimuotoiset puistopaviljongit tai kioskit.

Liikenneviraston lausunto

Liikennevirasto on antanut lausunnon 27.4.2017. Liikennevirasto on antanut lausunnon myös radanpitäjän näkökulmasta. Suojeltavaksi esitetyllä VR-Yhtymä Oy:n omistamalla rautatieaseman kiinteistöllä (853-514-3-9) sijaitsee radan puolelta asemarakennukseen liittyvä laiturikatos. Junamatkustajia palveleva laiturikatos on Liikenneviraston omistuksessa ja kunnossapidossa. Liikenneviraston näkemyksen mukaan laiturikatoksen suojelussa on otettava huomioon, että rautatiehen mahdollisesti tehtävistä muutoksista voi aiheutua muutostarpeita myös itse laiturikatokseen. Laiturikatosta ei tule suojella niin yksityiskohtaisesti, ettei sen rakenteisiin ole mahdollista tehdä tarvittavia muutoksia tai rakenteiden kiinnittämisiä katokseen. Mikäli henkilöratapihan itäpäähän suunnitteilla ollut Turun Matkakeskus -hanke tulevaisuudessa toteutuu, jää asemarakennuksen nykyinen laiturikatos matkustajaliikenteen näkökulmasta tarpeettomaksi.

VR-Yhtymän vastine

12.8.2019

VR-Yhtymä toteaa vastineessaan 4.5.2017, että se on käynnistänyt rakennushistoriallisen selvityksen laatimisen. Selvitys kattaa kaikki suojeltavaksi esitetyt rakennukset sekä Rautatieasemakiinteistön pihan piirteiden tutkimisen. Lisäksi asemapäällikön talon sekä asuinkasarmien pihojen kasvilajien säilyneisyydestä on parhaillaan laadittavana kartoitus.

Omistaja ei näe esteitä rakennusten ulkoarkkitehtuurin eikä rakennusrungon suojelemiselle, kunhan varmistutaan siitä, että käytön edellyttämät muutostyöt ovat mahdollisia rakennuksen historiallisia piirteitä kunnioittaen. Asemarakennuksen sisätilojen osalta VR-Yhtymä huomauttaa vastineessaan, että sisätiloja koskevien suojelumääräysten osalta on varmistuttava, ettei suojele vaaranna rakennuksen kehittämistä jatkossa. Toimivien uusien ratkaisujen löytäminen on oltava mahdollista siten, että tilojen toiminnallisuus turvataan myös jatkossa.

Piha-alueiden osalta omistaja on vastineessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että asemapäällikön talon ja asuinkasarmien pihojen suojelumääräyksissä on huomioitava tarkemmin suojelun ulottuvuus rakennusten ympäristössä ja historian mukaista tilannetta kunnioittavan lisärakentamisen mahdollistaminen. Asuinrakennusten piiristä on aikanaan purettu useampia rakennuksia, ja suojelumääräyksillä ei saa vaarantaa mahdollisten lisärakennusten palauttamista piha-alueelle.

VR-Yhtymä katsoo lausunnossaan, että esitettyjen rakennusten sekä kokonaisuuteen liittyvän aukion ja piha-alueiden suojeleminen rakennusperinnön suojelemisesta annetulla lailla on mahdollista siten, että rakennusten ja ympäristön toiminnallisuuden edellyttämät muutostyöt ovat mahdollisia. Omistaja on esittänyt suojelumääräysten tarkistamista edellä esittämänsä mukaisesti.

Haltijoiden vastineet

Veikko Kivistö ja Lauri Lehtinen ovat antaneet vastineen 13.9.2017. He toteavat, etteivät vastusta Museoviraston lausunnossa esitettyä, paitsi sen osalta, että rakennusrungon sisältämä kantavat väliseinät -käsite tulisi rajata tarkemmin. Kantavan seinän rakenteen suojeleminen on haltijoiden mielestä tarkoituksenmukaista, mutta ei kantavan seinän rakenteen pinnan suojeleminen. Lisäksi vastineessa esitetään piha-alueen rehevän kasvillisuuden säilyttämistä ja tarpeellisten rakennelmien, rakenteiden, asukkaiden pysäköinnin ja pihakalusteiden sallimista.

Maria Wallin on antanut vastineen 5.10.2017, ja toteaa alueen säilymisen olevan erittäin tärkeää. Wallin on vastineessaan erityisesti tuonut esille pihan kasvillisuuden tärkeyden ja uhan sen häviämisestä. Lisäksi hän puoltaa rakennuslupien myöntämistä korkeintaan sellaisille rakennuksille, jotka on aikoinaan hävitetty pihasta.

KAAVATILANNE

Turun kaupunkiseudun maakuntakaavassa (vahvistettu 23.8.2004) Turun päärautatieasema ympäristöineen on osoitettu suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena (SR 067), jonka kuvauksena on: *"Funktionaalinen asemarakennus (V. Vähäkallio 1941). Rautatieläisten asuinrakennukset Ratapihankatu 39 (T. Hällström 1924), Ratapihankatu 41 (Hugo Neuman 1876)."*

Suurimmalla osalla kohdetta on voimassa Ratapiha-alueen osayleiskaava, joka on tullut voimaan 28.11.2009.

Asemarakennusta ja sen edustalla olevaa aukiota (1033715533K) koskee seuraava osayleiskaavan määräys: Keskustatoimintojen alue, jolle ei saa sijoittaa asumista (C-4/s). Alueella sijaitsee valtakunnallisesti merkittävien asema-alueiden suojelusta solmitun sopimuksen (YM:n päätös 2/562/96: 9.12.1998) tarkoittama kohde. Kulttuurihistorian, kaupunkikuvan ja rautatieliikenteen historian kannalta arvokas rakennuskanta säilytetään. Asema-aukio ja Ratapihankadun eteläpuolella oleva Rautatientori muodostavat yhdessä arvokkaan kaupunkikuvallisen kokonaisuuden. Asemakaavaa laadittaessa on varmistettava kaupunkikuvallisten arvojen ja suojeltavan rakennuskannan säilyminen.

Asemapäällikön taloa (103371532J) ja asuinkasarmia (103371531H) koskee seuraava osayleiskaavan määräys: Keskustatoimintojen alue, jolle ei saa sijoittaa sellaista toimintaa, joka aiheuttaa runsasta ajoneuvoliikennettä (C-5/s). Alueella sijaitsee valtakunnallisesti merkittävien asema-alueiden suojelusta solmitun sopimuksen (YM:n päätös 2/562/96: 9.12.1998) tarkoittamia kohteita. Kulttuurihistorian, kaupunkikuvan ja rautatieliikenteen historian kannalta arvokas rakennuskanta ja puistomainen piha-alue säilytetään.

Osayleiskaavassa asemarakennus, asemapäällikön talo ja asuinkasarmi sekä kokonaisuuteen liittyvät aukio ja piha-alueet sijoittuvat kaupunkikuvallisesti arvokkaalle alueelle (sk) ja ne on osoitettu suojeltavan rakennuksen/rakennelman kohdemerkinä.

Aluetta koskee lisäksi kaksi yhteystarvetta kuvaavaa yleiskaavamääräystä:

Joukkoliikenteen kehittämis- tai yhteystarve. Pikaraitiotie- tai runkobussireitin toteuttamismahdollisuus ja tarkempi sijainti tutkitaan tarkemmin asemakaavoituksella. Alueidenkäyttötarkaisujen tulee olla sellaisia, että joukkoliikenteen saavutettavuus ja muut edellytykset joukkoliikenteen kehittämiseksi ovat hyvät.

Kevyen liikenteen kehittämis- tai yhteystarve. Asemakaavaa laadittaessa on tutkittava yhteyden toteuttamismahdollisuudet ja tarkempi sijainti.

Asemanpuisto sijaitsee Turun yleiskaava 2020 -alueella (hyväksytty 18.6.2001) ja siinä puisto sijaitsee keskusta-alueella C. Valmisteilla olevassa yleiskaavassa (luonnos, 24.8.2018, muutettu 25.9.2018) puisto on merkinnällä VPH/s (Historiallinen puistoalue, jolla ympäristö säilytetään) ja sitä koskevan kaavamääräyksen mukaan alueen suunnittelussa ja käytössä tulee ottaa erityisesti huomioon alueen kulttuurihistorialliset, maisemalliset, puutarhataiteelliset ja mahdolliset luontoarvot ja sitä koskee merkintä rky: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009), jonka kaavamääräyksen mukaan: Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. Lisäksi yleiskaavaluonnoksessa puistoon sijoittuu hulevesiä koskevat yleiskaavamerkinnot sekä laajempaa aluetta koskeva merkintä puukujanpuiden säilyttämisestä.

3.7.1897 vahvistetussa asemakaavassa ei ole käsitelty rakennussuojelua. Asemanpuisto esiintyy siinä nimellä Rautatientori ja se on merkinnällä Puutarhamaa.

12.8.2019

MUUT SELVITYKSET

Rakennukset ja alue sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön alueella (RKY 2009) Turun rautatieympäristöt. Aluekuvauksen mukaan: *"Turun rautatieasema on maailmansotien välisen ajan merkittävimpiä asemarakennushankkeita Suomessa. Turun monipuoliseen ja ajallisesti kerroksiseen rautatieympäristöön kuuluvat funktionalistinen rautatieasemarakennus 1930-luvulta, rautatieläisten asuinrakennuksia kahdelta vuosisadalta, rautateiden konepajan alue sekä kaupungin 1894 rakentama asemapuisto. Asemarakennus oli viimeinen suuri asemahanke ennen toista maailmansotaa. Ratapihalla säilynyt rautatien konepaja on vanhimmilta osiltaan 1870-luvulta ja siten tyypinsä vanhimpia maassamme. Turun rautatieasema sijaitsee Turun palon jälkeisen ruutukaava-alueen länsilaidalla. Asemarakennuksen julkisivut on päällystetty keltaisilla savitiilillä. Kaupungin puoleista julkisivua hallitsee kookas ikkuna, joka antaa valoa kahden kerroksen korkuiseen päähalliin ja ravintolaan. Korkeaa keskiosaa reunustavat matalammat siivet. Pieni asemapuisto jatkaa rautatieaseman pääakselia Ratapihankadun yli. Asemapuiston suunnittelija on Turun kaupunginpuutarhuri O.R. Gauffin, mutta sitä on myöhemmin muuteltu mm. entisen rautatiepuutarhurin, silloisen kaupunginpuutarhuri A. Hellemaan suunnitelmien mukaan. Asemarakennuksen länsipuolella Ratapihankadun varrella on eri-ikäisiä rautatieläisten asuinrakennuksia puistomaisessa ympäristössä. Lähinnä asemaa on asemapäällikön talo vuodelta 1922. Vanhin säilynyt asuinrakennus on 1870-luvulta ja Köydenpunojankadun varrella on lisäksi kaksi 1940- ja 1950-luvuilla rakennettua asuinkerrostaloa."*

Turun kaupungin tilalla Rautatieasema (853-514-3-9) osoitteissa Ratapihankatu 37-41 sijaitsevat rakennukset (asemarakennus, asemapäällikön talo ja asuinkasarmi) ympäristöineen sisältyvät Sopimuksen menettelytavoista valtakunnallisesti merkittävien rautatieasema-alueiden säilyttämiseksi ja suojelemiseksi (Rautatiesopimus) 22.9.1998 kohdevalikoimaan.

Rakennushistoriaselvitys, VR-Yhtymä Oy, 2017.

NEUVOTTELU

16.6.2017 järjestettiin neuvottelu suojelumääräyksistä ELY-keskuksen, Museoviraston, Turun kaupungin ja omistajien kesken. Neuvottelusta laadittiin muistio. Neuvottelussa Museovirasto totesi, että puisilla asuinrakennuksilla on tässä ympäristössä valtakunnallista merkitystä. Omistaja VR-Yhtymä Oy totesi, että aseman odotussalin lipunmyyntikioskin ja parvikaiteiden puupaneelit ovat alkuperäiset. Neuvottelussa päätettiin, että päätökseen otetaan puisten asuinrakennusten pihojen rajausta. Puisilla asuinrakennuksilla on ollut lukuisia asuinkäyttöön liittyviä piharakennuksia, mutta pihojen lisärakennusoikeus tulee asemakaavalla tutkittavaksi. Neuvottelussa todettiin, että rakennussuojelu voisi olla tarkoituksenmukaista laajentaa sisältämään Rautatientori (Asemapuisto). Osanottajat kannattivat laajentamista.

Neuvottelussa 16.6.2017 sovittiin, että suojelumääräykset ja kartta lähetetään osallistujille kommentoitavaksi ennen päätöksentekoa. Suojelumääräykset ja kartta lähetettiin osallistujille sähköpostitse 9.5.2019. Kommentteja pyydettiin 4.6.2019 mennessä. Museovirastolla ei ollut sähköpostin 9.5.2019 mukaisesti huomautettavaa.

Sähköpostissaan 4.6.2019 VR-Yhtymä totesi, että asemarakennuksen sekä puisten asuinrakennusten ulkoarkkitehtuurin ja rakennusrungon suojeleminen on perusteltua, kunhan varmistutaan siitä, että käytön ja kunnossapidon edellyttämät muutostyöt ovat mahdollisia rakennuksen historiallisia piirteitä kunnioittaen. Asemarakennuksen sisätilojen osalta on varmistuttava, ettei suojelun kohdentuminen hankaloita rakennuksen käytön edellyttämää kehittämistä sekä teknistä ylläpitoa tulevaisuuden tarpeita vastaavasti. Toimivien uusien ratkaisujen löytäminen on oltava mahdollista siten, että tilojen toiminnallisuus ja kysyntää vastaava käyttö turvataan myös jatkossa. Käynnissä oleva Turun Ratapiha -kehityshanke muuttaa asemanseudun palvelurakennetta sekä jalankulkuvirtoja alueella ja aiheuttaa tarpeen arvioida asemarakennuksen toimintoja ja käyttötarkoitusta uudelleen. Asemarakennuksen sisätiloista ELY-keskus esittää suojeltavaksi tuulikaapin ja siihen liittyvät entiset puhelinkioskit. Tuulikaapin suojelun osalta on varmistuttava, että mahdolliset rakennuksen teknisen ylläpidon ja energiatalouden edellyttämät päivitysratkaisut ovat tulevaisuudessa mahdollisia toteuttaa. Muiden sisätilojen, erityisesti suojeltavaksi esitetyn toisen kerroksen ravintolasalin, osalta on varmistuttava, että tilaa pystytään käyttämään tarkoituksenmukaisesti jatkossakin. Sisäpintojen, sisäovien ja listoitusten suojelusta tulee pystyä joustamaan siten, että vähintään väliaikaisilla ratkaisuilla saadaan mahdollistettua tilan mahdollisimman joustava käyttö. Piha-alueiden osalta suojeltavan alueen kartalla esitetään koko asemarakennuksen sekä puisten asuinrakennusten ympäristöä suojeltavaksi. Suojelumääräyksissä tulisi mainita, että ympäristön historian mukaista tilannetta kunnioittavien lisärakennusten ja rakennelmien toteuttaminen on kuitenkin mahdollista. Kuten Rakennushistoriaselvityksessä (2017) on todettu, asuinrakennusten pihapiiristä on aikanaan purettu useampia eri rakennuksia. Lisäksi tulevaisuuden modernit asemakeskuspalvelut, kuten pyöräpysäköinti, voivat vaatia erilaisten rakennelmien toteuttamista asema-aukiolle tai sen välittömään läheisyyteen. Edellä mainittujen toteuttaminen tulee olla mahdollista myös suojeltavan alueen rajojen sisällä.

ELY-KESKUKSEN PÄÄTÖS

Varsinais-Suomen ELY-keskus määrää Turun kaupungin tilalla Rautatieasema 853-514-3-9 osoitteissa Ratapihankatu 37-41 sijaitsevat rakennukset (asemarakennus 103371533K, asemapäällikön talo 103371532J ja asuinkasarmi 103371531H) ja kokonaisuuteen liittyvät aukion ja piha-alueet sekä yleisellä alueella 853-7-9903-0 sijaitsevan Asemanpuiston karttaliitteen mukaisesti suojeltavaksi siten kuin laissa rakennusperinnön suojelemisesta tarkoitetaan.

Suojelun kohdentuminen

Käsitteitä ulkoarkkitehtuuri, rakennusrunko ja sisätila käytetään seuraavissa merkityksissä:

Ulkoarkkitehtuuri käsittää julkisivujen, vesikaton, katosten ja ulkoportaiden rakenteet, materiaalit ja yksityiskohdat. Ikkunat, kattoikkunat ja ovet kuuluvat ulkoarkkitehtuuriin kokonaisuudessaan, myös sisäpuolisine osineen.

Rakennusrunko käsittää kantavan rungon, johon lukeutuvat ulkoseinät sekä ala-, väli- ja yläpohjat, kantavat väliseinät, pilarit, pilasterit.

12.8.2019

Sisätila on kiinteän sisustuksen osista (sisäpinnat, portaat, kaiteet, sisäovet ja -ikkunat, listoitukset) koostuva kokonaisuus.

Suojelun kohdentuminen rakennuksittain ja tiloittain:

Asemarakennus

Ulkoarkkitehtuuri ja rakennukseen liittyvä laiturikatos

Rakennusrunko

Seuraavat sisätilat:

- tuulikaappi ja siihen liittyvät entiset puhelinkioskit
- keskihalli parvineen ja portaineen
- alkuperäiset puupaneloidut lipunmyyntikioskit
- toisen kerroksen ravintolasali

Puiset asuinrakennukset

Ulkoarkkitehtuuri

Rakennusrunko

Piha-alue

Asema-aukio

Asuinkasarmien ja asemapäällikön talon piha-alueet

Asemanpuisto

Suojelumääräykset

1. Rakennuksia tulee käyttää, hoitaa, korjata ja kehittää siten, että niiden rakennustaiteellinen ja kulttuurihistoriallinen arvo säilyy. Suojeltuja rakennuksia ei saa purkaa.
2. Rakennusten korjaus- ja muutostöissä käytetään materiaalien ja arkkitehtuurin osalta kestäviä ratkaisuja, jotka perustuvat kulloisenkin rakennuksen ja muutosten alaisten tilojen ja rakennusosien historian, arvon ja merkityksen tuntemiseen eli rakennushistorialliseen selvitykseen. Asuinrakennusten pihojen merkittävien muutosten taustaksi on tehtävä selvitys rautatiepuiston piirteiden ja kasvilajien säilyneisyydestä.
3. Suojeltuja rakennusosia uusittaessa noudatetaan olemassa olevaa mallia, muotoa, rakennetta ja materiaalia. Asemarakennuksen julkisivuissa on mahdollista palauttaa alkuperäisen mukainen klinkkeripinta ja keskushallissa alkuperäisen mukainen lattiapinta niin itse halliin kuin sen portaisiin ja parvelle.
4. Pintakäsittelyjen uusimisen julkisivuissa ja suojelluissa sisätiloissa on perustuttava väri- ja materiaalitutkimukseen.
5. Rakennusten mahdollisten uusien osien, rakenteiden sekä käytön edellyttämien uusien teknisten installaatioiden on oltava sopusoinnussa olevan arkkitehtuurin ja rakenteiden kanssa.
6. Asema-aukion perusrakenne tulee säilyttää siten, että asemarakennuksen lähellä ja asema-aukion ja kadun välissä on kapeat vihervyöhykkeet. Puisten asuinrakennusten

pihoja sekä Asemanpuistoa tulee hoitaa mahdollisia rautatiepuistojen säilyneitä piirteitä ja kasvillisuutta ylläpitäen.

7. Muutoksissa ja rakennus- ja korjaustöissä on asiantuntijana kuultava Museovirastoa. Museovirastolla on oikeus antaa tarkempia ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

8. Kun suojeltu kohde luovutetaan, luovutuskirjassa on kerrottava, että kohde on suojeltu ja viitattava tähän päätökseen.

9. Jos suojeltu rakennus vahingoittuu tai tuhoutuu, rakennuksen omistajan on ilmoitettava siitä viipymättä Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

10. Lisäksi on noudatettava mitä laissa rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010 on säädetty.

Perustelut

Turun rautatieasema avattiin vuonna 1876 Toijala-Turku -radan pääteasemana. Asemarakennus korvattiin uudella vuonna 1941. Se on poikkeuksellisesti Rakennushallituksen arkkitehtien, Martti Välikankaan ja Väinö Vähäkallion suunnittelema. Yleensä merkittävistä asemista järjestettiin arkkitehtikilpailu, mutta Turun uudesta asemasta ei.

Rakennus on funktionalistinen, kaksikerroksinen, keltatiilipintainen selkeä rakennus, jonka pääjulkisivua korostaa suuri ikkuna. Alun perin julkisivupinta oli keltaista klinkkeriä, mutta se vaihdettiin 1978-79 tiileksi, mikä kasvatti hieman julkisivun paksuutta. Laiturien puolen julkisivussa, katoksen alla, on säilynyt alkuperäisiä turkooseja klinkkerilaattoja. Rakennuksessa on kolme suurta ikkunaa: yksi asema-aukiolle, yksi sataman suuntaan ja yksi pohjoiseen. Alkuperäinen väriyitys asema-aukion pääovissa on ollut vaalea, mikä on yhdistänyt ovet ja sivusiipien asema-aukion puoleiset ikkunat yhteen rytmittäen hienosti julkisivua.

Sisätiloissa näkyy funktionalismi. Keskushalli on avara, kahden kerroksen korkuinen tila, jonka reunoilla nousevat portaat toiseen kerrokseen. Hallin katto muodostuu kapeista, puolipyöreistä betoniholveista. Toisessa kerroksessa oli alun perin ravintola sataman puoleisessa päädyssä ja sen pöytiä oli myös pääikkunan edessä, odotushallin parvella. Vastakkaiseen päätyyn suunniteltua toista ravintolaa ei koskaan avattu, vaan sen tilat olivat aluksi odotussalina ja sittemmin ne otettiin toimistokäyttöön.

Lipunmyynti oli aluksi keskushallissa, laiturille johtavien oviryhmien välissä. Asema-aukion puoleisten sisäänkäyntiovien välissä puolestaan olivat puhelinkopit. Keskushallin molemmin puolin olevissa siipiosissa olivat matkustamista ja tavarankuljetusta palvelevat tilat kuten matkatavara- ja postitilat. Nykyisin alkuperäinen lipunmyyntitila on kioskin tiloissa ja puhelinkopit on suljettu. Lipunmyynti on sivutilassa keskushallin pohjoispuolella. Ravintolasali toisessa kerroksessa on liikuntatilana ja keskushallin parvi.

Asema-alueella on säilynyt kaksi puista asuinrakennusta. Vanhempi näistä kahdesta on pitkä asuinkasarmi, joka maakuntamuseon inventoinnin mukaan on rakennettu vuonna 1876. Museoviraston rekisterin mukaan suunnittelijaksi mainitaan Knut Nylander, joka

12.8.2019

tuohon aikaa toimi Rautatiehallituksessa arkkitehtina. Asemapäällikön talo on tehty rautatierakennusten vuoden 1915 asemapäällikön talon tyyppipiirustuksen mukaan vuonna 1924. Sen suunnittelijaksi mainitaan inventoinnissa Thure Hellström, joka tuolloin toimi Rautatiehallituksessa arkkitehtina. Molemmat ovat säilyttäneet hyvin rautatiearkkitehtuuriin kuuluvat piirteensä. Asemapäällikön talon ja asuinkasarmien pihat ovat hyvin vihreitä ja reheviä. Puisilla asuinrakennuksilla on tässä ympäristössä valtakunnallista merkitystä.

Aseman edustalla on aina ollut asema-aukio. Nykyisen aseman aikana se on ollut hyvin avonainen tila, jossa on vain joitain istutuksia rakennuksen vierellä sekä kadun ja asema-aukion välillä. Varsinainen asemapuisto sijaitsee kadun toisella puolella.

Rakennusperintölain 8 §:n kriteerit täyttyvät kohteessa edustavuuden (kohta 3), tyyppillisyyden (kohta 2), alkuperäisyyden (kohta 4) ja historiallisen kerroksisuuden (kohta 6) perusteilta.

Turun rautatieasema on tunnettujen ja tunnustettujen rakennushallinnon arkkitehtien suunnittelema. Se on erittäin korkeatasoinen esimerkki funktionalistisesta liikennearkkitehtuurista ja asemarakennusten tilajärjestelyistä (*edustavuus*). Asemapäällikön talo ja asuinkasarmi edustavat rautateiden tyyppipiirustusten mukaan rakennettua rautateiden arkkitehtuuria tyyppillisimmillään (*tyyppillisuus*). Asemarakennus ja puiset asuinrakennukset ovat säilyttäneet hyvin rakentamisaikansa piirteet (*alkuperäisyys*). Asemarakennus ja puiset asuinrakennukset muodostavat merkityksellisen, ilmaisuvoimaisen kokonaisuuden rautateiden arkkitehtuuria 1800-luvun lopulta, 1900-luvun alkupuolelta ja 1940-luvulta (*historiallinen kerroksisuus*).

Asemarakennus, asemapäällikön talo ja asuinkasarmi ympäristöineen sisältyvät Sopimuksen menettelytavoista valtakunnallisesti merkittävien rautatieasema-alueiden säilyttämiseksi ja suojelemiseksi (Rautatiesopimus) 22.9.1998 kohdevalikoimaan. Rakennukset ympäristöineen sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön alueella (RKY 2009), johon myös Asemanpuisto sisältyy.

Suojelu toteuttaa voimassa olevaa maakuntakaavaa ja sen tavoitteita maakunnan rakennetun kulttuuriympäristön arvojen vaalimiseksi sekä voimassaolevien yleiskaavojen määräyksiä koskien arvokkaan rakennuskannan, kaupunkikuvallisten arvojen ja puistomaisen piha-alueen säilyttämistä. Turun kaupungin lausunnoissa on edellytetty, että Ratapiha-alueen osayleiskaavassa asemakaavoituksessa tutkittavaksi edellytetyt pikaraitiotie- tai runkobussi- ja kevyen liikenteen reitin toteuttamismahdollisuudet ja tarkemmat sijainnit otetaan huomioon suojelumääräyksissä. Suojelumääräysten tulee mahdollistaa myös pienet rakennelmat Asemanpuistoon. VR-Yhtymä on edellyttänyt sekä vastineessaan että myöhemmässä kommentissaan koskien puisten asuinrakennusten pihon, että suojelumääräyksissä todettaisiin ympäristön historian mukaista tilannetta kunnioittavien lisärakennusten ja rakennelmien toteuttamisen olevan mahdollista. Puisilla asuinrakennuksilla on ollut lukuisia asuinkäyttöön liittyviä piharakennuksia. Omistajien huomioida erilaisten liikenne- ja rakentamistarpeiden olemassaolosta on otettu huomioon antamalla erityisesti aluetta koskeva suojelumääräykset kuusi (6) ja osin kaksi (2). Mahdollinen pihon ja muun alueen lisärakennusoikeus ja liikenteelliset ratkaisut tutkitaan kuitenkin maankäyttö- ja rakennuslain keinoin. Voimassa olevassa vuoden 1897 asemakaavassa ei ole käsitelty suojelua.

12.8.2019

465/2015

Asemarakennus, asemapäällikön talo ja asuinkasarmi sekä aukio, piha-alueet ja Asemanpuisto sijaitsevat asemakaava-alueella, jolloin maankäyttö- ja rakennuslaki on ensisijainen rakennusperinnön suojelemisen tapa. Kohteella kuitenkin on valtakunnallista merkitystä, asemakaava on vanhentunut ja tällä päätöksellä suojellaan myös sisätiloja, joten asemarakennus, asemapäällikön talo ja asuinkasarmi sekä aukio, piha-alueet ja Asemanpuisto on perusteltua suojella rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12 §:t

VAHVISTAMINEN

Tämä päätös toimitetaan rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 9 § 1 mom. mukaisesti ympäristöministeriön vahvistettavaksi.

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea muutosta valittamalla ympäristöministeriöön. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Yksikönpäällikkö

Anna-Leena Seppälä

Ylitarkastaja

Ulla Riipinen

Merkintä sähköisestä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

LIITTEET

Kartta suojeltavista rakennuksista ja alueesta
Valitusosoitus

JAKELU

Tiedoksi *tiedoksisaaantitodistuksin*:

VR-Yhtymä
Veikko Kivistö
Maria Wallin
Kia-Mari Saarinen
Pasi Laine
tmi asian food truck

Tiedoksi *postitse*:
VVO Kodit Oy/Lumo Kodit Oy

12.8.2019

465/2015

Tiedoksi sähköpostitse:

Väylävirasto

Turun kaupunki

Senaatti-kiinteistöt

Museovirasto

Varsinais-Suomen liitto

Turun museokeskus/Varsinais-Suomen maakuntamuseo

Maanmittauslaitos (kun päätös on saanut lainvoiman)

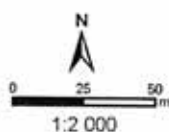
Rakennussuojelu

- Suojeltava rakennus
- Suojeltava alue

Tämä kartta liittyy Varsinais-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tänään antamaan päätökseen

Dnro VARELY/

Turussa, _____

Koordinaatisto: ETRS TM35FIN
Varsinais-Suomen ELY-keskus

HUOM! Kartan tausta-aineistot ja kiinteistörajat ohjeellisia

12.8.2019

*Liite elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen***VALITUSOSOITUS****Valitusviranomainen**

Tähän päätökseen saa hakea muutosta **ympäristöministeriöltä** kirjallisella valituksella.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä. Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Milloin on kysymyksessä sijaistiedoksianto, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänään.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä on ilmoitettava:

- * valittajan nimi ja kotikunta
- * jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, on myös tämän nimi ja kotikunta ilmoitettava
- * postiosoite, puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- * päätös, johon haetaan muutosta
- * miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- * perusteet, joilla muutosta vaaditaan

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava muutoin kuin sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitettava valituskirjelmä.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä:

- * elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- * todistus valitusajan alkamisen ajankohdasta
- * asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- * asiamiehen valtakirja (asianajajan ja yleisen oikeusavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos valitusviranomainen niin määrää)
- * toimitettaessa valituskirjelmä sähköisesti selvitys asiamiehen toimivallasta

Valituskirjelmän toimittaminen perille

Valituskirjelmä on toimitettava **ympäristöministeriön kirjaamoon**. Valituskirjelmän on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Valituskirjelmän voi toimittaa perille henkilökohtaisesti, lähetin välityksellä, postitse tai sähköisesti. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava käytettävissä viraston vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Ympäristöministeriön kirjaamon yhteystiedot:

Postiosoite: PL 35, 00023 Valtioneuvosto
Käyntiosoite: Aleksanterinkatu 7, Helsinki
Puhelin: 0295 16001 (valtioneuvoston vaihde), 02952 50300 (kirjaamo)
Telekopio: 09 1603 9320
Sähköposti: kirjaamo@ym.fi
Aukioloaika: 8.00-16.15

Tämä asiakirja VARELY/465/2015 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument VARELY/465/2015 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Riipinen Ulla 12.08.2019 16:46

Ratkaisija Seppälä Anna-Leena 12.08.2019 16:51